

XV Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB „W sercu Polski” (Izabelin, Puszcza Kampinoska, 13-17 września 2017)

Ewa Fudali*, Wojciech Ciurzycki

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

*** ewa.fudali@gmail.com**

Cytowanie: Fudali, E., & Ciurzycki, W. (2017). XV Terenowe Warsztaty Sekcji Briologicznej PTB „W sercu Polski” (Izabelin, Puszcza Kampinoska, 13-17 września 2017). *Wiadomości Botaniczne*, 61. <https://doi.org/10.5586/wb.2017.015>

Jubileuszowe, piętnaste już terenowe warsztaty Sekcji Briologicznej zostały przeprowadzone w samym sercu Polski, w bagienno-wydmowym krajobrazie Puszczy Kampinoskiej. Zadziwiające, że ten rozległy kompleks leśny położony u granic Warszawy nie doczekał się dotąd całościowego opracowania brioflory, a głównym źródłem danych briologicznych pozostaje wciąż praca Romana Kobendzy z 1930 r. dotycząca szaty roślinnej Puszczy Kampinoskiej. Dlatego organizatorzy tegorocznego spotkania: Wojciech Ciurzycki (Wydział Leśny SGGW, Warszawa), Barbara Fojcik (Uniwersytet Śląski, Katowice; Przewodnicząca Sekcji Briologicznej PTB) i Anna Kębłowska (Kampinoski PN; asystent naukowy w Zespole ds. Nauki i Monitoringu Przyrody) jako cel naukowy warsztatów postawili opracowanie aktualnych materiałów do brioflory tego kompleksu leśnego na podstawie eksploracji kilku wybranych, najbardziej reprezentatywnych obiektów (Obszar Ochrony Ścisłej Sieraków, OOS Krzywa Góra, Grochalskie Piachy). W tym miejscu należy podkreślić, że wskazane przez Anię Kębłowską (naszego wspaniałego przewodnika i dobrego ducha warsztatów) obszary mocno zmieniły nasze „ogólnopolskie” przekonanie, że Puszcza Kampinoska to „takie tam sosnowe laski na piaskach”. W zagłębieniach między wydrami występują rozległe (i

mokre...) płaty boru bagiennego oraz olsu porzeczkowego, z obfitą i bogatą w gatunki warstwą mszystą.

Z zestawienia dotychczas opublikowanych danych briologicznych, zebranych przez W. Ciurzyckiego wynika, że w Puszczy Kampinoskiej i najbliższych okolicach stwierdzono łącznie ok. 200 gatunków mszaków. Nasza 27-osobowa grupa (Ryc. 1), jak zawsze złożona z osób o różnym stopniu zaawansowania w briologii, wzbogaciła tę listę o kilkanaście gatunków dotąd nie podanych z tego terenu. Są wśród nich rośliny częste na niżu (*Cirriphyllum piliferum*, *Niphotrichum elongatum*) i rozprzestrzeniające się w ostatnich 30 latach mchy neofityczne (*Campylopus introflexus*, *Orthodontium lineare*), a także gatunki rzadkie i objęte w Polsce ochroną prawną (*Nowellia curvifolia*, *Odontoschisma denudatum* i *Syntrichia latifolia*). W tej sytuacji nasze warsztaty można uznać za owocne. Pełny wykaz gatunków i stanowisk zostanie opublikowany po opracowaniu zebranych materiałów jako wspólna praca uczestników, co jest już wieloletnią tradycją naszych spotkań.

Ryc. 1. Uczestnicy XV Warsztatów Biologicznych: 1 – Mirosław Szczepański, 2 – Anna Kębłowska, 3 – Włodzimierz Pisarek, 4 – Sylwia Wierzcholska, 5 – Mariusz Wierzgoń, 6 – Barbara Fojcik, 7 – Wojciech Ciurzycki, 8 – Monika Stryjak-Bogacka, 9 – Ewa Fudali, 10 – Piotr Klub, 11 – Szymon Ostachowski, 12 – Beata Cykowska-Marzencka, 13 – Paweł Kauzał, 14 – Karolina Sanchewska, 15 – Grzegorz Vončina, 16 – Stanisław Rosadziński, 17 – Dorota Bury, 18 – Iwona Dembicz, 19 – Anna Rusińska, 20 – Magda Podlaska, 21 – Monika Staniaszek-Kik, 22 – Natalia Kowalska, 23 – Martyna Vončina, 24 – Agata Stadnicka-Futoma, 25 – Robert Zubel, 26 – Sebastian Rymszewicz, 27 – Paweł Pawlikowski, N – Neska (pies; właściciel A. Rusińska); (fot. S. Rymszewicz).

Wiezorami, często do północy, po wyjątkowo smakowitych obiadokolacjach serwowanych przez gospodarza Karczmy Biesisko Pawła Konarskiego, któremu

należą się podziękowania za kulinarny kunszt i serdeczność, w sali konferencyjnej Centrum Edukacji Kampinoskiego PN odbywały się sesje referatowe. W tym miejscu chcielibyśmy także wyrazić serdeczne podziękowania Dyrektorowi Parku, mgr. inż. Mirosławowi Markowskiemu, który bardzo życzliwie odniósł się do pomysłu zorganizowania warsztatów briologicznych na terenie KPN, udostępniając bazę noclegową, sale Centrum Edukacji oraz materiały informacyjne, mapy i wydawnictwa dotyczące przyrody Parku. Znalazł też czas, żeby nas osobiście przywitać i zaprosić do prowadzenia badań naukowych, szczególnie briologicznych, na tym terenie. Zachętą do takich działań były również referat A. Kębłowskiej i film przedstawiający przyrodnicze atrakcje KPN, a także wystąpienie W. Ciurzyckiego pt. *Mszaki Puszczy Kampinoskiej i okolic – aktualny stan badań i charakterystyka brioflory*.

Tematyka pozostałych referatów była zróżnicowana, ale wyraźnie zaznaczył się nurt badań nad mszakami obszarów miejskich. Wprowadzeniem w zagadnienia „urban-bryology” był referat Roberta Zubla (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) i współautorów pt. „Mszaki w krajobrazie miejskim: biologia, rola i miejsce w kontekście naukowym, utylitarnym i dekoracyjnym”. Do ostatniego aspektu nawiązywała też prezentacja B. Fojcik pt. *Omszała sztuka*, pokazująca, że mszaki stały się tworzywem wykorzystywanym przez artystów, m.in. do wykonywania miejskich graffiti. Wyniki swoich badań nad mszakami Wrocławia przedstawiła Ewa Fudali (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) w referacie pt. *Brioepifity na pniach drzew obcego pochodzenia we Wrocławiu*. Zwróciła uwagę na fakt, że takie gatunki drzew, jak *Acer negundo*, *Robinia pseudoacaccia*, *Quercus rubra* czy *Populus x canadensis*, stały się w zabudowanej części miasta atrakcyjnym forofitem dla mchów nadrzewnych. Mariusz Wierzoń (Uniwersytet Śląski, Katowice) przedstawił założenia metodyczne planowanych badań do pracy doktorskiej dotyczącej czynników wpływających na występowanie epifitów w aglomeracji śląskiej. W briologiczną euforię wprowadziło nas wystąpienie Mirosława Szczepańskiego zatytułowane skromnie *Nowe dane do rozmieszczenia mchów w Polsce północno-wschodniej*, w którym autor przedstawił listę rzadkości brioflorystycznych stwierdzonych przez niego w ostatnim czasie, bogato dokumentując swoje doniesienie zdjęciami. Podobne wrażenia wywołał referat niedawno doktoryzowanego Stanisława Rosadzińskiego pt. *O roślinności Łużyc i funkcji diagnostycznej mszaków podkreślających jej specyfikę synchorologiczną*. Warto w tym miejscu dodać, że S. Rosadziński proponował organizację przyszłorocznych warsztatów na terenie Borów

Dolnośląskich, co zostało przyjęte przez obecnych z aplauzem. Mieliśmy też okazję wysłuchać założeń do projektu badawczego stypendystki Fundacji Fullbrighta Karoliny Sanchewskiej, wykonywanego pod opieką naukową Beaty Cykowskiej-Marzenckiej (Instytut Botaniki PAN, Kraków), pt. *Ekologia i różnorodność mszaków epiksylicznych w Polsce*.

Dydaktycznym aspektem warsztatów była trzecia już edycja BOOST (czyli Briologicznej Ogólnodostępnej Objazdowej Szkoły Terenowej, zainicjowanej przez R. Zubla), której celem jest przekazywanie w terenie podstawowej wiedzy o mszakach osobom jeszcze niewtajemniczonym briologicznie ale chętnym. Zajęcia prowadziła Anna Rusińska, której wszyscy zazdrościmy talentu dydaktycznego w tym zakresie.

W programie nie zabrakło też odrobiny rozrywki. Spotkaliśmy się przy ognisku, a że były to nasze jubileuszowe warsztaty, ich oprawa gastronomiczna była wyjątkowo atrakcyjna, o co zadbała nasza Szefowa. Śpiewy i rozmowy trwały do późnej nocy (a może do wczesnego ranka?). Prawdziwą niespodziankę sprawił nam na koniec... łoś, który w niedzielne przedpołudnie przyszedł w pobliże parkingu przy Dyrekcji Parku. Zadumanym okiem patrzył na odjeżdżające samochody. Nam też było smutno wyjeżdżać, ale ten smutek wszedł już w tradycję naszych spotkań.